UOT 37.036

G.Baxışova
magistrant
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
AZ1000, Bakı ş., Ü.Hacıbəyli küçəsi 68
E-mail: baxisovaguler@gmail.com

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARIN EKOLOJİ TƏRBİYƏSİ VƏ MUSİQİNİN ROLU

Açar sözlər: *təbiət, musiqi, ekologiya, uşaq, bağça*

Təbiətin qorunması problemi uşaqlara kiçik yaş dövrlərindən onların anlaq səviyyələrinə uyğun formada izah edilməli. Ekoloji tərbiyə işinin uğurlu nəticə verməsi üçün tərbiyəçilər, valideynlər, kütləvi informasiya vasitələri, müxtəlif təşkilatlar eyni məqsəd üçün çalışmalıdır. Müxtəlif məşğələlərdə, xüsusilə musiqi məşğələsində ətraf-aləm, təbiətin gözəlliyi haqqında uşaqlarda tam təsəvvür yaradır, onlarda canlılar aləminə, vətənə məhəbbət hissini, eyni zamanda uşaqlarda musiqi mədəniyyəti formalaşdır.

Г.Бахышова

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА И РОЛЬ МУЗЫКИ

Ключевые слова: *природа, музыка, экология, дети, сад*

Проблема защиты природы должна быть объяснена детям, начиная с небольшого возраста и в соответствии с их уровнем понимания. Учителя, родители, средства массовой информации и различные организации должны работать с той же целью, чтобы добиться успешного результата в экологическом образовании. Дети получают полное представление об окружающей среде, красоте природы и чувство любви к живому миру, музыкальная культура формируется у детей во время разных занятий, особенно на занятиях по музыке.

G.Bakhishova

THE ENVIRONMENTAL EDUCATION OF THE CHILDREN OF PRE-SCHOOL AGE AND ROLE OF MUSIC

Key words: *nature, music, ecology, child, kindergarten*

Thus, the problem of protection of nature should be explained to children starting from little ages and in accordance with their comprehension level. Teachers, parents, mass media and various organizations should work for the same purpose in order to have a successful outcome in environmental education. Children get a full idea of the environment, the beauty of nature and the feeling of love for the live world, music culture are formed in children during different classes, especially music classes.

İnsan hər zaman təbiətlə qarşılıqlı əlaqədədi. Bu əlaqə nəticəsində insan təbiətə təsir edir və onu dəyişdirir, belə münasibət təbiətə həm xeyirli, həm də zərərli yönümdə təsir edir.İnsanın təbiətə zərərli təsiri nəticəsində yaranan ekoloji problemlər yer kürəsində qlobal ekologiya probleminə çevrilmişdi. Bu gün, ekologiyanın qorunması sahəsində bütün dünyada müəyyən tədbirlər görülür, beynəlxalq əməkdaşlıq həyata keçirilir.Azərbaycan da cəmiyyətlə təbiətin qarşılıqlı münasibəti, ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısını almaq və onun qorunması sahəsində tədbirlər görür, müəyyən təşkilatlara qoşulur, ən əsası uşaqlara, gənclərə, yaşlılara ekoloji biliklərin verilməsi sahəsində tədbirlər görülür. Elmi dərsliklər, məqalələr, jurnallar nəşr edilir. Ekoloji biliklər, ekoloji tərbiyə insanlara həyatı anlamağa, dərk etməyə başladığı ilk dövrdən verilir.

Müasir dövrdə yetişən uşaqların qarşısında duran əsas problemlərdən biri təbiəti mühafizə, onu qorumaq və qayğısına qalmaqdır. Ekologiyanın mühafizəsi məsələlərinin dövlət tərəfindən başlıca problem kimi cəmiyyət qarşısında qoyulması böyüyən uşaqların, gənclərin ekoloji tərbiyəsində öz müsbət təsirini göstərir. Təbiətə canlılara məhəbbət və qayğı düzgün ekoloji tərbiyə hesabına uşaqlarda kiçik yaşlarından təşəkkül tapmağa başlayır. Ekoloji tərbiyənin özülü ilk əvvəl ailədən başlayır. Valideynlərin, böyüklərin, yaşlıların uşaqlara, canlılar haqqında düzgün məlumat verməsi, onun mühafizəsinin səbəblərini onların yaşlarına uyğun məlumatlandırılması, ona qayğıkeş münasibət, sevgi hissinin aşılanması vacibdir. Lakin, təbiətə münasibət işinin öyrədilməsi yalniz ailə ilə bitmir, bu sistemli və ardıcıl olaraq uşaq bağçalarında və məktəblərdə davam edir. Xüsusi olaraq uşaq bağçalarında ekoloji tərbiyə məsələlərinə diqqət yetirilməlidir. Bu kiçik yaşlı uşqaların tərbiyəsinin milli ruhda qurulmasına təsir edir. Ekoloji tərbiyə zamanı uşaqlarda həmçinin vətənə sevgi, məhəbbət, vətənpərvərlik hissləri yaranır. Uşaqların ekoloji tərbiyə işinə

yiyələnməsində, onların səmərəliliyinin yüksəldilməsinə kompleks münasibət göstərmək lazımdır. Buna görə də, bütün təhsil səviyyələrində onların fərdi-psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə almaq vacibdir. Bu sahədə vahidlik prinsipinin nəzərə alınması daha faydalı tədbirlərdəndir. Yəni, ailədə başlanan tərbiyənin, məlumatlandırmanın məktəbəqədər müəssisələrdə tərbiyəçi, müəllim və valideynlərlə birgə iş şəraitində aparılması daha faydalı və təsiredici olur. Ekoloji tərbiyədə fasiləsizliyi təmin etmək lazımdır. Ekoloji tərbiyə zamanı səmərəliliyi əldə etmək üçün kütləvi informasiya mənbələri, vasitələri, elmi məqalə, jurnalların da rolu var. Uşaq bağçalarında uşaqla birgə iş zamanı müəllim, tərbiyəçi kollektivi əsas təsiredici amildir.

İlk olaraq uşaqları ölkəmizin təbiəti, sərvətləri, canlılar aləmi ilə məlumatlandırmaq, müxtəlif metodlardan istifadə edərək, onları təbiətlə tanış etmək lazımdır. Ətraf mühitin qorunması, doğma təbiətə qayğı, məhəbbət, cəmiyyətimizdə hər bir şəxsin əsas vəzifə və borcudur. Sağlam gələcək, sağlam mühit, mənzərəli təbiətə malik ölkə qurmaq hər birimizin öncül borcudur.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar doğma yurdun gözəlliklərindən zövq almağı öyrənir, həmçinin ölkəmizin sərvətlərinin, havanın, suyun təmiz saxlanmasında yaşlarına müvafiq işlər görmək qabiliyyətinə malik olmalıdır. Təbiəti qorumağın vacibliyini sadə şəkildə də olsa uşaqlaraizahetmək lazımdır.Bu prosesde uşaq bağçalarında tərbiyəçinin də üzərinə məsuliyyətli vəzifə durur.Tərbiyəçi uşaqlara məlumat, bilik verərkən onlara fərdi yanaşmalı, yaş və anlaq uyğun biliklər verilməlidir.Tərbiyəçi uşaqlara mənzərəli təbiətimizi göstərməklə təbiətdə yaşayan canlılar aləmi haqqında, onların təbiətdə rolu, yaşam tərzləri, həyatımızdakı əhəmiyyətindən bəhs etməklə və əyani olaraq göstərməklə onlarda təbiətə, vətənə, heyvanlar aləmi, bitkilər aləminə qarşı qayğı, məhəbbət yaratmalıdır. Uşaqların ekoloji biliklərlə təmin olunmasında digər məşğələlər kimi musiqi məşğələsinin də keçirilməsi uğurlu nəticənin əldə olunmasına kömək edir. Musiqi uşaqların bədii zövqlərini inkişaf etdirməklə yanaşı, onlarda gözəlliyə biganə qalmamağı, yaxşı ilə pisi bir-birindən seçməyi öyrədir.Musiqinin uşaq hisslərinə təsiri nəticəsində onlarda özlərinə məxsus musiqi dünyası yaranır.Müxtəlif bədii əsərlər, nəğmələrlə uşaqların tanışlığı nəticəsində onlar bu haqda düşünür və müəyyən nəticə çıxarmağı öyrənirlər. Musiqinin uşaq hisslərinə təsiri müxtəlif göstəriş və məsləhətlərdən daha güclü təsir vasitəsidir.

Gözəl vətənimiz, milli ordumuz, ölkəmizin zəngin təbiətinə, torpağımıza aid oxunan nəğmələr onlarda vətənimizə qarşı məhəbbət hissi yaradır.Musiqi-insanın ətraf mühitə, kainata, bəşəriyyətə, öz dünyasına harmonik münasibətidir. İnsanın emosional vəziyyətini ətraf mühitdə tənzimləyən vasitədir. Təbiətdə müxtəlif musiqili səslər mövcuddur. Musiqi insanların emosional şəkildə hisslərinə təsir edərək onda müəyyən duyğular yaradır. Təbiətdəki ağacların, suların, quşların, heyvanların çıxardığı səslər insanlarda

müxtəlif hisslər yaradan obrazlı səslərdi. Çayların, suların, dəniz ləpələrinin yaratdığı səslər insana ruhən sakitlik yaradır və ya qalın və sıx meşəlikdə küləyin nəticəsində yaranan səslər insana vahimə, qorxu hissi təsirini bağışlayır.

Bəstəkarlarımız T.Quliyevin, F.Əmirovun, S.Ələsgərovun və digər bəstəkar, şairlərimizin təbiətə bəstələdiyi, yazdığı şeirlər, mahnılar uşağlara tərbiyəçi və valideynlər tərəfindən ekskursiyalarda, məşğələlərdə dinlədilməli, təbitimizin gözəllikləri, onu qorumağın, qayğısına qalmağın vacib olduğu uşaqlara izah edilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağahüseyn Həsənov. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı-2011
2. R.Mursaqulova, N.Rüstəmova. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı-2012
3. N.Məsimov. Ekoloji tərbiyənin aktual məsələləri. Bakı-1991
4. N.Ə.Nəbiyev, N.A.Vəliyev. Təbii sərvətlər və ekoloji mühit. Bakı-1987
5. İradə Məmmədova. Uşaqların musiqi dünyası. Bakı-2004
6. Jalə Qədimova. Musiqi tədrisinin metodikası. Bakı-2007

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 17.12.2018
Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 22.12.2018
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 27.12.2018
Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Pərişan Həsənova
ADPU-nun Elmi Şurasının 15 aprel 2016-cı il tarixli 15 saylı qərarı ilə çap olunur.